

กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ
Strategy for Teacher Development to Support the
Competency-Based Education Policy

รศ. ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ผศ. ดร.สุพัตรา สุจริตรักษ์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.สุภาวดี มีสุนา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

คริสตินี สุจริตรักษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Assoc. Prof. Dr.Phornsak Sucharitrak*

Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University

Asst. Prof. Dr.Suphatra Sucharitrak

Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University

Dr.Supawadee Misuna

Suphanburi Primary Educational Service Area Office 2

Crissinee Sucharitrak

Doctoral Student, Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University

*Corresponding Author, e-mail: Dr_singha@hotmail.com

ข้อมูลบทความ

รับบทความ 12 กันยายน 2568

แจ้งแก้ไข 24 ตุลาคม 2568

ตอบรับบทความ 11 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบาย การศึกษาฐานสมรรถนะ 2) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐาน สมรรถนะ และ 3) ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อ รองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 181 แห่ง ได้มาโดยการเปิด ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยใช้ สังกัดเขตพื้นที่เป็นชั้น โดยมีผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ สถานศึกษาจำนวน 1 คน และคุณครูผู้สอนจำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 362 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินกรอบแนวคิด แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 การพัฒนากลยุทธ์ ด้วย TOWS Matrix และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การใช้เทคนิคการจัดลำดับ ความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นสูงสุดของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จุดแข็งของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบาย การศึกษาฐานสมรรถนะคือ ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ ส่วนจุดอ่อนคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โอกาสของการพัฒนาครูเพื่อรองรับ นโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ส่วนอุปสรรคคือ ด้านเทคโนโลยี ด้านสภาพสังคม และด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะพบว่า มี 3 กลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์รอง 7 ด้านและ 22 วิธีการดำเนินการ ดังนี้ 1. กลยุทธ์การบริหารหลักสูตร มี 3 กลยุทธ์รองและ 9 วิธีดำเนินการ 2. กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ มี 2 กลยุทธ์ รองและ 6 วิธีดำเนินการ และ 3. กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะมี 2 กลยุทธ์รอง และ 7 วิธีดำเนินการ

3. กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะทั้ง 3 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะ กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ มีความเหมาะสม และเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การพัฒนาครู; การศึกษาฐานสมรรถนะ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the current conditions, desirable conditions, needs, strengths, weaknesses, opportunities, and challenges of teacher development in response to Competency-Based Education policies; 2) to develop strategies for teacher development to support Competency-Based Education policies; and 3)to validate the appropriateness and feasibility of the developed strategies. The sample consisted of 181 schools under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area, determined using Krejcie and Morgan's sample size table. A stratified random sampling technique was employed, using the educational service areas as strata. Two respondents were selected from each school: one school administrator and one teacher, yielding a total of 362 participants. The research instruments included a conceptual framework assessment form, a structured interview form, and a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.89. Strategy development was conducted using the TOWS Matrix, along with an appropriateness and feasibility evaluation form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as the priority needs index technique and content analysis.

The research findings revealed that

1. The current state of teacher development for the implementation of Competency-Based Education policies was found to be at a high level overall, while the desirable state was at the highest level. The most critical need for teacher development in this context lies in competency-based instruction. The major strength of teacher development was identified in the area of competency-based assessment and evaluation, whereas the weakness was found in competency-based instruction. Opportunities for teacher development were associated with the economic context, while obstacles emerged from technological, social, political, and policy-related factors.

2. The development of strategies for teacher enhancement to support Competency-Based Education policies yielded three main strategies,

seven sub-strategies across seven domains, and twenty-two operational approaches. Specifically: (1) curriculum management strategy consisted of three sub-strategies and nine operational approaches; (2) competency-based instruction strategy comprised two sub-strategies and six operational approaches; and (3) competency-based assessment and evaluation strategy included two sub-strategies and seven operational approaches.

3. Overall, the three main strategies—competency-based curriculum management, competency-based instruction, and competency-based assessment and evaluation—were considered highly appropriate and highly feasible for implementation.

Keywords: strategies; teacher development; Competency-Based Education

บทนำ

นโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) เป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564ก) แนวนโยบายนี้ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (learning outcomes) มากกว่ากระบวนการ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และการมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2017) การศึกษาฐานสมรรถนะช่วยตอบโจทย์ความท้าทายของระบบการศึกษาไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งยังสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) ที่มุ่งให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม (Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), 2018b) สำหรับประเทศไทยนโยบายดังกล่าวได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการผ่านแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งระบุถึงการพัฒนาผู้เรียนบนพื้นฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมายหลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ข) นโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะยังส่งผลต่อการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลที่ต้องสอดคล้องกับสมรรถนะเป้าหมาย ซึ่งทำให้ครูและสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ดังนั้น นโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะจึงไม่ใช่เพียงแนวทางใหม่ แต่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนและระบบการศึกษาให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดในอนาคตได้อย่างมั่นคง

การศึกษาฐานสมรรถนะที่มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนจะบรรลุผลหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับครู เพราะครูถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา โดยทำหน้าที่ทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้เสริมสร้างทักษะ และผู้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564ข) ครูไม่ได้เป็นเพียงแหล่งความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง (Darling-Hammond et al., 2017) นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2563, น. 10) จากการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ก้าวสู่ยุคดิจิทัลและสังคมแห่งการเรียนรู้ ครูจึงต้องปรับตัวให้มีความสมรรถนะที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินผลตามสมรรถนะของผู้เรียน การพัฒนาครูให้มีความสมรรถนะตามมาตรฐานสากลจึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสำคัญ เนื่องจากคุณภาพของครูสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพของผู้เรียนและระบบการศึกษาโดยรวม (Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA), 2020)

การพัฒนาครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม เนื่องจากครูมีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน และถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ก) ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องใช้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่หลากหลาย โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Darling-Hammond et al., 2017, p. 22) องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง มักมีระบบการพัฒนาครูที่เข้มแข็งและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2018a) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้กำหนดให้การพัฒนาครูเป็นวาระแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการยกระดับสมรรถนะของครูให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2563, น. 10) นอกจากนี้ครูยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลผู้เรียนตามแนวทางใหม่ ดังนั้นการพัฒนาครูจึงไม่ใช่ทางเลือกแต่เป็นความจำเป็นเร่งด่วนของระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันและอนาคต

การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาพบปัญหาสำคัญ 7 ประการดังนี้ 1) ยึดตัวผู้สอนมากกว่ายึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) เน้นการสอนมากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ 3) ประสิทธิภาพมากกว่าเป็นเชื้อไฟไปคิดต่อ 4) เน้นลอกเลียนมากกว่าความคิดสร้างสรรค์

5) เน้นท่องจำทฤษฎีมากกว่าลงมือปฏิบัติ 6) เน้นการพึ่งพาคนอื่นมากกว่าการพึ่งพาตนเอง
7) เน้นการสร้างความเป็นตนมากกว่าการสร้างความเป็นคน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563, น. 3) สาเหตุปัญหาดังกล่าว เป็นเพราะการพัฒนาครูที่ผ่านมาต้องพบกับปัญหาต่างๆ ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งสรุปได้ 7 ประเด็นดังนี้ 1) ระบบการพัฒนาครูในภาพรวมของประเทศยังไม่มีหน่วยงานหรือเจ้าภาพหลักที่จะทำหน้าที่ดูแลกำกับติดตามวางระบบและวางแผนการพัฒนาในภาพรวม การพัฒนาครูมีหลายหน่วยงานจัดอบรมขาดระบบฐานข้อมูลของครู ขาดการวางแผนร่วมกันทำให้การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเกิดความซ้ำซ้อนไม่เกิดความคุ้มค่า 2) กลไกการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาครูยังขาดกลไกในการรวมพลังขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ไม่มีระบบการบริหารจัดการนิเทศติดตามผลที่จะช่วยในการพัฒนาครู ระบบการนิเทศช่วยเหลือครูยังมีความอ่อนแอ 3) หลักสูตรการพัฒนาครูไม่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของครูยังขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูทำให้กระบวนการพัฒนาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครู หลักสูตรการพัฒนาครูยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของห้องเรียน ฝ่ายจัดอบรมและพัฒนาครูมักจะกำหนดหลักสูตรตามความจำเป็นของตนเอง ขาดการค้นหาคำจำเป็นในการพัฒนาของครูที่แท้จริง 4) วิธีการและสาระการพัฒนาครูยังใช้รูปแบบเดิมไม่มีนวัตกรรมใหม่ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของครู การพัฒนาครูมีระยะเวลาน้อยไม่เหมาะกับเนื้อหาส่วนใหญ่ใช้การบรรยายฝึกอบรมและพัฒนาในห้องประชุม ขาดความเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเน้นในหลักการทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติจึงทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการอบรมพัฒนาได้สาระจากการพัฒนาเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการสอนมากกว่าด้านอื่นๆ เป็นการฝึกอบรมระยะสั้นผลการพัฒนาไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูได้ 5) สถานที่จัดอบรมพัฒนาครูส่วนใหญ่เน้นการอบรมตามห้องประชุมในโรงแรมหรือในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งดึงครูออกจากห้องเรียนส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะจะมีปัญหามากในโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้น 6) ระบบการติดตามผลการพัฒนาครูของแต่ละหน่วยงานขาดระบบการติดตามผลอย่างต่อเนื่องสิ่งที่ปรากฏคือครูที่เข้ารับการอบรมทำรายงานส่งผู้บริหารเพื่อรับทราบเท่านั้น การติดตามผลหลังการอบรมเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนหรือขยายผลไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและ 7) แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครูพบว่าครูยังขาดแรงจูงใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จากผลการศึกษาวิจัยนี้ทำให้หน่วยงานต้นสังกัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงได้มีนโยบายในการพัฒนาครูแบบใหม่ซึ่งคาดว่าจะทำให้การพัฒนาครูประสบผลสำเร็จและจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในระยะต่อไป ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าสาเหตุสำคัญน่าจะเป็นผล

มาจากการที่ประเทศไทยขาดแคลนครูดีที่มีความรู้ความสามารถ และครูประจำการที่มีอยู่ยังขาดคุณภาพทั้งด้านการจัดการเรียนรู้หลักสูตรและการใช้สื่อเทคโนโลยีนอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบวิธีการพัฒนาครูในปัจจุบันมีปัญหาอย่างรุนแรงไม่สะท้อนคุณลักษณะความเป็นครูดี ครูเก่ง เพราะส่วนใหญ่มักจัดกิจกรรมการอบรมที่เน้นเนื้อหาและจัดกิจกรรมในช่วงเวลาราชการทำให้ครูต้องละทิ้งนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมอยู่เสมอ ดังนั้นรูปแบบวิธีการพัฒนาครูนี้อาจไม่สามารถส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถที่จะจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ข)

นอกจากนี้ พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ (2561) ยังพบอีกว่า ระบบการพัฒนาครูไทยของหน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบันยังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ถึงแม้จะมีสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานกลางที่จะเชื่อมประสานงานด้านการพัฒนาครู แต่ยังคงขาดประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากสถาบันดังกล่าวเป็นองค์กรขนาดเล็กเทียบเท่าสำนักหนึ่งเท่านั้นจึงไม่มีอำนาจหรือพลังที่เพียงพอที่จะประสานการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูของหน่วยงานอื่น องค์กรจึงขาดภาวะผู้นำในด้านการกำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาครูในภาพรวมของประเทศ การทำงานจึงทำได้เพียงการจัดฝึกอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กหรือทำเฉพาะเรื่อง กอปรกับหน่วยงานนี้มีพื้นฐานมาจากการเป็นสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา จึงมีองค์ความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องดังกล่าว ส่วนการวางแผนทิศทางนโยบายด้านการพัฒนาครูในภาพรวมยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานผู้ใช้ครู เนื่องจากหน่วยงานผู้ใช้ครูมีงบประมาณเป็นของตนเองจึงจัดอบรมพัฒนาครูในสังกัดด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเกิดปรากฏการณ์ต่างคนต่างทำ ขาดการวางแผน ขาดการกำหนดทิศทาง และขาดข้อมูลการพัฒนาครูในภาพรวม การพัฒนาครูจึงเกิดความซ้ำซ้อนขาดประสิทธิภาพ

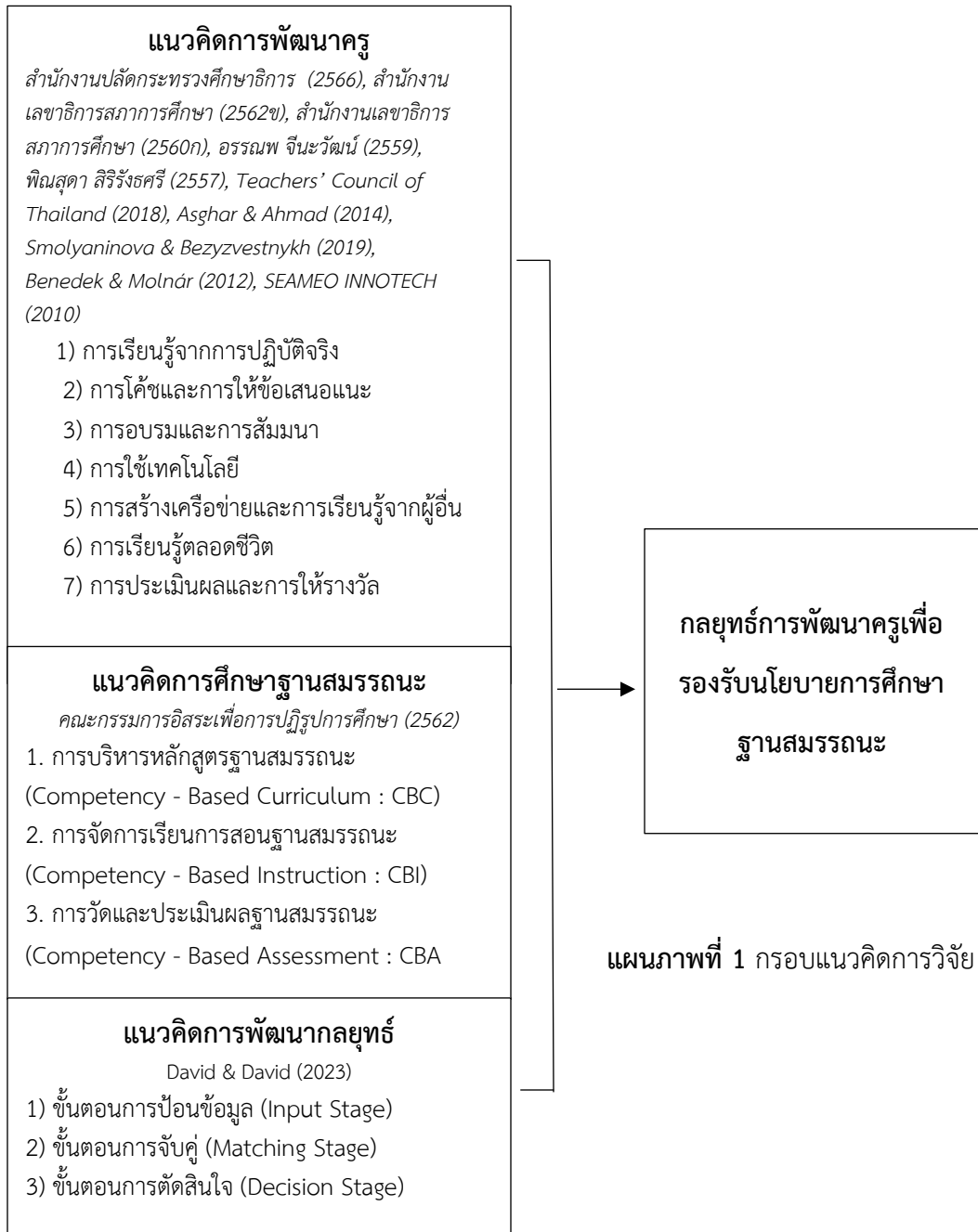
จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการมีแผนที่จะเริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ ในปีการศึกษา 2565 ที่ระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีความพร้อมและระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่มีความพร้อมในปีการศึกษา 2566 และจะทยอยใช้ให้ครบทุกโรงเรียน ในปีการศึกษา 2567 ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งศึกษาวิจัยเพื่อโรงเรียนต่างๆ จะได้นำกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้วางแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครู ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 ศึกษากรอบแนวคิดวิธีการพัฒนาครู

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูแล้วนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาครู

1) แหล่งข้อมูล

หนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาครู

2) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ ค่าความถี่ (Frequency)

1.2 ประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดวิธีการพัฒนาครู

1) ผู้ประเมินกรอบแนวคิด

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

(1) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษ จำนวน 2 ท่าน

(2) ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจำนวน 3 ท่าน

2) เครื่องมือที่ใช้

แบบประเมินกรอบแนวคิดวิธีการพัฒนาครูประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมินกรอบแนวคิด

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของกรอบแนวคิดวิธีการพัฒนาครู

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) นำแบบประเมินกรอบแนวคิดการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมโดยผู้วิจัยทำหนังสือถึงประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

(2) เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินกรอบแนวคิดการพัฒนาครู ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

2.1 ประชากรและตัวอย่าง

1) **ประชากร** คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี จำนวน 324 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เขต 1 จำนวน 177 แห่ง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เขต 2 จำนวน 147 แห่ง

2) **ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย** คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 181 แห่ง ได้มาโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

(1) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เขต 2 จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยใช้สำนักงานเขตพื้นที่เป็นชั้น

(2) ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากเพื่อให้ได้สถานศึกษาที่เป็นตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจ รายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ (ปัจจัยภายใน) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's rating scale)

2.2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1) ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างเครื่องมือ

3) สร้างแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมเนื้อหา

4) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งโดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า 0.67-1.00

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 แห่ง กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1978) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยภายใน (สภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.89 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.91) ส่วนปัจจัยภายนอก (สภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.87 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.88)

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

2. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและติดตามรวบรวมแบบสอบถามคืนจากสถานศึกษาต่างๆ ด้วยตนเอง

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจัดกระทำข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับคืนมา 2. จัดระบบข้อมูล ตรวจสอบรวมคะแนนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และ 3. นำข้อมูลไปคำนวณหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2) สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

2.2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 ได้นำค่าเฉลี่ยของน้ำหนักที่ได้มาเทียบเคียงกับเกณฑ์ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2564, น. 54)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

(1) นำค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI) โดยใช้สูตรคำนวณด้วยเทคนิค Modified Priority Need Index (PNI modified) ของ สุวิมล ว่องวาณิช (2562)

$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D$$

I (Importance) หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

D (Degree of Success) หมายถึง สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

(2) นำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจากแบบสอบถาม นำมาจัดกลุ่มความต้องการจำเป็น โดยกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} สูงจะเป็นจุดอ่อน (Weaknesses: W) ส่วนกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} ต่ำจะเป็นจุดแข็ง (Strengths: S) ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ

2.1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกแบบสอบถาม นำมาจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นโดยกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} สูงจะเป็นอุปสรรค (Threats: T) ส่วนกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} ต่ำจะเป็นโอกาส (Opportunities: O) ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

2.1.4 การวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการนำมาจัดกลุ่มความต้องการจำเป็นโดยกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} สูงจะเป็นจุดอ่อน (Weaknesses: W) ส่วนกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} ต่ำจะเป็นจุดแข็ง (Strengths: S) การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะโดยจำแนกเป็นรายด้าน

ขั้นที่ 3 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

การร่างกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบด้านการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจำนวน 9 คน จากนั้นข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและผสานกับผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะแล้วนำมาจับคู่ (Matching Stage; David & David, 2023) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ดังนี้

3.1 จับคู่จุดอ่อน-อุปสรรค (WT) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy) โดยพยายามลดจุดอ่อน อุปสรรค และหาแนวทางการดำเนินการที่จะทำให้โรงเรียนเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

3.2 จับคู่จุดอ่อน-โอกาส (WO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround Oriented Strategy) แก่จุดอ่อนและนำโอกาสที่เปิดให้มาทำประโยชน์อย่างเต็มที่

3.3 จับคู่จุดแข็ง-อุปสรรค (ST) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็ง อุปสรรค และหาแนวทางการดำเนินการที่ทำให้โรงเรียนเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

3.4 จับคู่จุดแข็ง-โอกาส (SO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) โดยนำจุดแข็งที่มีมาเสริมสร้างและนำโอกาสที่เปิดให้มาทำประโยชน์อย่างเต็มที่

3.5 นำผลการวิเคราะห์ SWOT Matrix การสร้างขวัญและกำลังใจครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มาพัฒนาเป็นร่างกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ แล้วกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix Strategy Synthesis

3.6 ผู้วิจัยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ประเมินและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 4 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

1) ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

(1) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษาจำนวน 2 ท่าน

(2) ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ ด้านการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจำนวน 7 ท่าน

2) เครื่องมือที่ใช้

แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมินกรอบแนวคิด

ตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้วิจัยทำหนังสือถึงประธานสาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

(2) เก็บรวบรวมข้อมูลการยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของและมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2564)

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ และด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ

จุดแข็งของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะคือด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ รองลงมาคือด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่วนจุดอ่อนคือด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

โอกาสของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะพบว่า โอกาสคือด้านสภาพเศรษฐกิจ ส่วนอุปสรรคคือด้านเทคโนโลยี ด้านสภาพสังคม และด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะพบว่ามี 3 กลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์รอง 7 ด้านและ 22 วิธีดำเนินการ ดังนี้ 1. กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรมี 3 กลยุทธ์รองและ 9 วิธีดำเนินการ 2. กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมี 2 กลยุทธ์รองและ 6 วิธีดำเนินการ และ 3. กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะมี 2 กลยุทธ์รองและ 7 วิธีดำเนินการ

3. กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะทั้ง 3 กลยุทธ์หลักประกอบด้วย กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะมีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยข้างต้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ เหตุที่ผลการวิจัยที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายนี้ในระดับประเทศ ส่งผลให้สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของครูและสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงในห้องเรียนจึงได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ส่วนด้านการบริหารหลักสูตรนั้น แม้จะมีความสำคัญในเชิงนโยบายแต่การพัฒนาอาจเน้นเฉพาะกลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าสาระวิชาทำให้ผลอยู่ในลำดับรองลงมา สำหรับด้านการวัดและประเมินผล แม้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แต่ครูหลายคนยังขาดความเชี่ยวชาญในเรื่องการออกแบบเครื่องมือที่เหมาะสมกับสมรรถนะจึงส่งผลให้พัฒนาน้อยกว่าด้านอื่น อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยในทุกด้านที่อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามของครูในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อนโยบายการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

อยู่ในระดับมากทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การบริหารหลักสูตร และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ สะท้อนถึงความตระหนักและความพยายามของครูในการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร เยาวรัตน์ (2565) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการ PLC โรงเรียนบ้านดงมัน อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่าครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ก) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก พบว่ากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผลที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ เหตุที่ผลการวิจัยที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการให้ครูมีความสามารถครบถ้วนในทุกมิติของสมรรถนะ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนจึงได้รับความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารหลักสูตรซึ่งมีบทบาทในการออกแบบและจัดโครงสร้างการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อสมรรถนะของผู้เรียน ส่วนด้านการวัดและประเมินผลแม้จะอยู่ในลำดับสุดท้ายแต่ก็ยังอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ผลลัพธ์เช่นนี้อาจเกิดจากแรงผลักดันของนโยบายภาครัฐ การจัดอบรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจให้เกิดความคาดหวังในการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศลิษา ณรงค์เลิศฤทธิ์ และคณะ (2566) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับมากที่สุด และครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจใน

ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรายุทธ อุตตะมา และ ญฐิยา ตันตรานนท์ (2567) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนา เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะมีความต้องการจำเป็นสูงสุด และผู้บริหารควรจัดระบบและกลไกในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับคณะครูอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ก) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกพบว่า การปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต และการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ และด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ เหตุที่ผลวิจัยที่พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในระดับสูงสุดในด้านการจัดการเรียนการสอนสะท้อนให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจหรือทักษะที่เพียงพอในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวทางของการศึกษาฐานสมรรถนะ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางที่เน้นการบูรณาการทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างลึกซึ้ง จึงต้องใช้ความเข้าใจในหลักการและเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้น สำหรับด้านการวัดและประเมินผล แม้จะได้รับการพัฒนาอยู่บ้างแต่ยังพบปัญหาในการออกแบบเครื่องมือที่สามารถสะท้อนสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ด้านการบริหารหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสองด้านแรก อาจเป็นเพราะงานด้านนี้มักดำเนินการโดยผู้บริหารหรือครูแกนนำ อย่างไรก็ตาม ความต้องการที่สูงในทั้งสามด้านแสดงถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ มัสยา โชะศิริ (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดระยอง พบว่าด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จักรชัย ตระกูลโอสถ และ กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร (2567) ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

เจ้าพระยา พบว่า สมรรถนะด้านการเลือกวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนมีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ สมรรถนะด้านการวัดและประเมินได้ตามสภาพความเป็นจริง และสมรรถนะด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพนักเรียน

จุดแข็งของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ คือ ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ รองลงมาคือ ด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่วนจุดอ่อน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ผลวิจัยที่พบว่าจุดแข็งของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในด้านการวัดและประเมินผล แสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจและสามารถนำเครื่องมือการประเมินสมรรถนะมาใช้ได้ในระดับที่ดี ซึ่งอาจเป็นผลจากการอบรมและการส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งเน้นให้ครูใช้การประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียน ด้านการบริหารหลักสูตรมีความเข้มแข็งรองลงมาเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่เชื่อมโยงกับบทบาทของผู้บริหารและครูแกนนำซึ่งมักได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดการเรียนการสอนกลับเป็นจุดอ่อน แม้จะเป็นหน้าที่หลักของครูโดยตรงแต่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะต้องอาศัยการปรับวิธีคิดและการจัดกิจกรรมที่ซับซ้อน ซึ่งครูบางส่วนยังขาดทักษะและประสบการณ์ ส่งผลให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเชิงลึกและต่อเนื่องเพื่อยกระดับสมรรถนะในด้านนี้ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุจริยา ขมสนิท และคณะ (2566) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศลิษา ณรงค์เลิศฤทธิ์ และคณะ (2566) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โอกาสของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ พบว่า โอกาสคือด้านสภาพเศรษฐกิจ ส่วนอุปสรรคคือด้านเทคโนโลยี ด้านสภาพสังคม และด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ผลวิจัยที่พบว่า โอกาสของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะอยู่ในด้านสภาพเศรษฐกิจ อาจสะท้อนถึงการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาครู เช่น งบประมาณอบรม การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และทุนพัฒนาศักยภาพครูในโครงการต่างๆ ซึ่งส่งผลดีต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญยังอยู่ที่ด้านเทคโนโลยี ซึ่งแม้ว่าจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นแต่ยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและการใช้งานโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ด้านสภาพสังคมเอง

ยังมีความท้าทาย เช่น ค่านิยมที่ยังไม่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการเปิดรับการเปลี่ยนแปลง และสุดท้ายด้านการเมืองและนโยบายของรัฐที่มีความไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงบ่อย และบางครั้งขาดความต่อเนื่องทำให้ครูและสถานศึกษาไม่สามารถวางแผนพัฒนาในระยะยาวได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐกร พงศ์ปุณนิ และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2565) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูควรได้รับการส่งเสริมจากนโยบายรัฐและการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาครู นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ปฏิภาณ พรศิริเสวี (2567) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษา: กรณีศึกษาการคอร์รัปชัน การสอบครูผู้ช่วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พ.ศ. 2551–2562 พบว่า การเมืองและนโยบายของรัฐที่ไม่โปร่งใสเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาครูและการดำเนินนโยบายการศึกษา

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะพบว่า มี 3 กลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์รอง 7 ด้านและ 22 วิธีการดำเนินการ ดังนี้ 1. กลยุทธ์การบริหารหลักสูตร มี 3 กลยุทธ์รองและ 9 วิธีดำเนินการ 2. กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมี 2 กลยุทธ์รองและ 6 วิธีดำเนินการ และ 3. กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะมี 2 กลยุทธ์รองและ 7 วิธีดำเนินการ ที่เป็นเช่นนี้สะท้อนถึงความครอบคลุมของแนวทางในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยกลยุทธ์ด้านการบริหารหลักสูตรที่ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รองและ 9 วิธีดำเนินการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับสมรรถนะที่ต้องการ ส่วนกลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะซึ่งมี 2 กลยุทธ์รองและ 6 วิธีดำเนินการมุ่งเน้นให้ครูสามารถออกแบบและใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่กลยุทธ์ด้านการวัดและประเมินผลมีความสำคัญในการเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับการวัดผลสมรรถนะผู้เรียนอย่างแท้จริง ผลการออกแบบกลยุทธ์ในลักษณะนี้สะท้อนถึงการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบจากการวิจัยในแต่ละด้านเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับ พงษ์เทพ อินทร์อำคา และ สิทธิชัย สอนสุภี (2567) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะมีความสำคัญในการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ โดยมีการพัฒนากลยุทธ์ที่เน้นการวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลหลักสูตร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ก) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนครูต้องมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการ และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และการวัดและประเมินผล

ฐานสมรรถนะที่เน้นการประเมินจากพฤติกรรมและการปฏิบัติจริงของผู้เรียน ควรใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ซึ่งช่วยให้ครูสามารถประเมินสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะทั้ง 3 กลยุทธ์หลักประกอบด้วย กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ กลยุทธ์การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการออกแบบกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความเป็นจริงในการปฏิบัติงานของครู กลยุทธ์เหล่านี้ครอบคลุมองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษาแบบฐานสมรรถนะซึ่งเป็นทิศทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังผลักดันอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของครูที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การออกแบบที่มาจากกรณีวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้กลยุทธ์มีความยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับโรงเรียนและเขตพื้นที่ การที่กลยุทธ์ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับสูงสะท้อนถึงศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องสอดคล้องกับ สายสวาท เสาร์ทอง และ เด่น ชะเนติยัง (2562) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ยุค 4.0 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ยุค 4.0 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความครอบคลุมทั้งด้านทักษะ ความรู้ บุคลิกภาพ สังคม การสอน และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นการพัฒนาครูในทุกมิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลวิจัยพบว่า การพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีการพัฒนาหลักสูตรอบรมครูที่เน้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นหลัก
2. ผลวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูเพื่อรองรับนโยบายการศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ดังนั้นผู้บริหารจึงควรกำหนดรูปแบบการประเมินสมรรถนะผู้เรียนที่ชัดเจนและใช้ได้จริงในระดับห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นด้านที่ครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะสำหรับครูระดับประถมศึกษา
2. ผลวิจัยพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลเป็นด้านที่มีความจำเป็นรองลงมา จึงควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพครูด้านการวัดและประเมินผลตามแนวทางสมรรถนะของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย*.
จักรชัย ตระกูลโอสธ และ กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร. (2567). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 18(2), 38–49.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2563). *ครูในศตวรรษที่ 21: บทบาทและทักษะที่จำเป็น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 15). พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ฐกร พฤติปุณี และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2565). การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุคศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2561–2580). *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6), 87–91.
- ปฎิภาณ พรศิริเสวี. (2567). การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษา: กรณีศึกษาการคอร์รัปชันการสอบครูผู้ช่วย ผู้ช่วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พ.ศ. 2551-2562. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 6(2), 75–86.
- พงษ์เทพ อินทร์อำคา และ สิทธิชัย สอนสุภี. (2567). กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(3), 1–15.
- พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, เพ็ญวรา ชูประวัตติ, ชญาพิมพ์ อุสาโห, สุกัญญา แซ่ม้อย, สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, ฐานันท์ วงศ์พรหม, ชุมวัฒน์ ปุ่บบางกระดี่, ศุภาวรี ภัทราวนิชย์, ศุภศิริ บุญประเวศ, และ สุพีรา ดาวเรือง. (2561). *การพัฒนาเทคโนโลยีขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0*. พรักหวานกราฟฟิค.

- พินสุตา สิริรังษศรี. (2557). การปฏิรูปการพัฒนาครูทั้งระบบ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ภัทรพร เยาวรัตน์. (2565). การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- มัสยา โชะศิริ. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดระยอง [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วราวุธ อุตตะมา และ ณัฐยา ตันตรานนท์. (2567). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนาเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 24(2), 1–15.
- ศลิษา ณรงค์เลิศฤทธิ์, สิรินาถ จงกลกลาง, วาสนา กิรติจำเริญ, สายสุนีย์ เต็มสินสุข, อิสรา พลนงค์, จุลณิ สุระโยธิน, และ ปัทมาภรณ์ เสือทองปาน. (2566). การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร มจร อุบลบริหารศน์, 8(2), 1185-1192.
- สายสวาท เสาร์ทอง และ เด่น ชะเนตยั้ง. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ยุค 4.0 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร มจร นครนาฏศิลป์, 6(9), 4282–4294.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะสำหรับสถานศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). มาตรฐานการศึกษากับการพัฒนาครูในยุคใหม่. พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560ก). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560ข). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562ก). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562ข). *การพัฒนากระบวนการทัศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564ก). *คู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564ข). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สุจริยา ขมสนิท, พงศ์เทพ จิระโร, และ เสกสรรค์ ทองคำบรรจง. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษา. *วารสารนิสิตวัง*, 25(1), 53-64.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). *การปฏิรูปการศึกษาไทยสู่อนาคต*. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 1379-1395.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2562). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการ PLC โรงเรียนบ้านดงมัน อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(2), 112-124.
- Asghar, J., & Ahmad, A. (2014). Teacher Development: An Overview of the Concept and Approaches. *Journal of Educational and Social Research*, 4(6), 147-160.
- Benedek, A., & Molnár, G. (2012). *Development of Teacher Competencies in a New Learning Environment in Higher Education*.
https://personales.upv.es/thinkmind/dl/conferences/iccg/iccgi_2012/iccgi_2012_5_10_10216.pdf
- Cronbach, L. J. (1978). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). Harper & Row.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2017). *Educating the whole child: Improving school climate to support student success*. Learning Policy Institute.
- David, F. R., & David, F. R. (2023). *Strategic management: A competitive advantage approach, concepts and cases* (18th ed.). Pearson.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Office for National Education Standards and Quality Assessment [ONESQA]. (2020). *Standards for educational quality and learning outcomes*.
- Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2018a). *Effective teacher policies: Insights from PISA*. OECD Publishing.
- Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2018b). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- SEAMEO INNOTECH. (2010). *Teaching Competency Standards in Southeast Asian Countries*. SEAMEO Regional Center for Educational Innovation and Technology. <https://serp-p.pids.gov.ph/publication/public/view?slug=teaching-competency-standards-in-southeast-asian-countries>
- Smolyaninova, O. G., & Bezyzvestnykh, E. A. (2019). Professional Training of Teacher 4.0: Developing Digital Competency By Means of ePortfolio. *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*, 12(9), 1714–1732. <http://journal.sfu-kras.ru/en/article/125589>
- Teachers' Council of Thailand. (2018). *Teacher development in Southeast Asia*.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning objectives*.